

Tóth Johanna - Kékes Szabó Marietta: Párkapcsolati életciklusok napjainkban és a magyar népmesék világában

1. Bevezetés

A mondák, hiedelmek vagy történetek megosztása régóta szerves részei az ember életének. A közösség tagjai így adták át egymásnak tapasztalataikat, hozták a másik személy tudomására vágyaikat. A cselekmény során pedig fantasztikus lények, istenek és mitikus alakok is gyakran feltűnnek. S noha az idők folyamán a színhagyomány útján terjedő kalandok átalakultak, akadnak történetek, amelyeket napjainkra is megőrződtek (Boldizsár 2010). A modern kor embere elszakadt ugyan a történetmesélés fent nevezett formájától, sőt látóköréből is nagyrészt eltűntek a népmesék, a szellemi gyökerekhez és saját természetünkhöz való visszatérés szükséglete mégis bennünk él. Ez a szellemi tradíció a népművészetben igazán érzékletesen megragadható, a mesék világában – melyek közege a szóbeliség – pedig még kézzel foghatóbbnak hat. Ráadásul a népmesék nyelvezete a mai kor emberének sem ismeretlen, ahogyan az általuk közvetített bölcsességek is minden korosztály számára tanulságosak lehetnek (Pressing 2009). Miként egy nagycsoportos gyermek szimultán kettős tudattal fordul a valóságtól a mesék világa felé, noha tisztában van azzal, hogy annak csodás történései mindössze a képzelet szülöttei, úgy ezen alkotások befogadásakor tudatunk is más szinteken jár (Mérei – V. Binét 2016). A kulturális örökségünk részét képező mesék ráadásul a teljesség és egység élményét is adják. Továbbá a történetekben megjelenő karakterek fejlődése individuációnk szociális közegben végbemenő, ám így is magányos útját tárja elénk (Antalfai 2011). Az egyéni fejlődés mellett azonban társas kapcsolataink is folyamatos változásokon mennek keresztül. Ezek közül pedig elsődleges szocializációs környezetünk, azaz családunk bír fejlődésünkre a legnagyobb hatással.

2. A családi életciklusok és azok kihívásai a tagjai számára

A család meghatározó szereppel bír: mintát és programot ad tagjai viselkedéséhez és identitástudatához. A született gyermek és a család együtt fejlődnek, vagyis a rendszernek – a társadalomhoz való illeszkedés mellett – alkalmazkodni kell a felnövekvő utód szükségleteihez (Minuchin 2005). Számos felosztás ismert ezekkel összefüggésben. Haley (2001) például a következő szakaszokat különböztette meg:

- udvarlás szakasza
- házasság korai szakasza
- gyermek születése és a fiatal gyermek a családban
- házasság középső szakasza és annak problémái
- gyermekek fészekből való kirepülése

- nyugdíjas és öregkor.

Az alábbiakban Komlósi (1995a) kilenc ciklusra tagolt, hazánkban talán legnépszerűbb modelljét mutatjuk be részletesebben azok jellegzetességeivel, kihívásaival (1. táblázat).

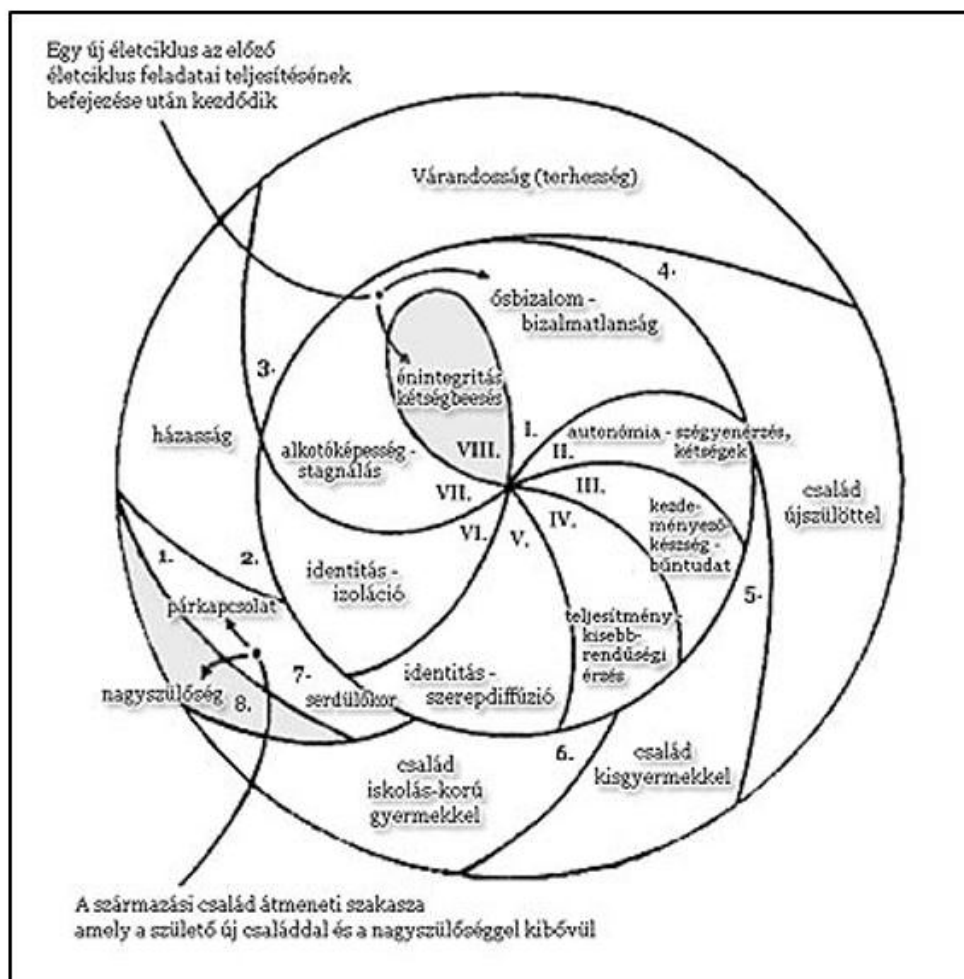
1. táblázat: Családi életciklusok

(Forrás: Komlósi, 1995b; Barnes, 2004; Cole – Cole 2006; Novák, 2007 in Kovács – Kékes Szabó 2016:27-28)

A CSALÁDI ÉLETCIKLUS NEVE	FŐBB JELLEMZŐK
Készülés a családalapításra	• párválasztási időszak, a közös élet tervezése
Az új házasság gyermeknélküli „családja” (várandóság időszaka)	• a házaspár együttélése, családalapítás időszaka, ahol a felek megtanulják az egymáshoz való alkalmazkodást
Csecsemős és pici gyermekes család (3 éves korig)	• a gyermek új viszonyokat hoz létre, ami a korábbi párkapcsolatot megváltoztatja
Kisgyermekes család (3-6 éves gyermek)	• a gyermek életében megjelenik az óvodai nevelés, ezzel együtt az anya visszatér a munka világába, így társas kapcsolatai kiszélesednek • a gyermeknek az apával való viszonya megváltozik, egyre fontosabb szerepet kapnak egymás életében
Iskolás (6-14 éves) gyermekek családjában	• a gyermek egy új, teljesítményelvű közegnek a tagja lesz, s noha szülei támogatását még erősen igényli, mégis az önállósodási törekvések felerősödése hatják át ezen periódust • iméntiekkel összefüggésben és az ekkor végbemenő, a család egészét érintő változások közepette olyan helyzetekben is megtanulhat a gyermek helytállni, melyekben nincs mögötte a biztos szülői háttér, támogatás
Serdülő (14-18 éves) gyermeket nevelő család	• a serdülőkor nehéz időszak az egész család számára • a serdülő életében gyors változások, illetve a fiatal identitásának formálódása zajlanak, melyekkel mind a pubertáskorú személynek, mind pedig családtagjainak meg kell birkóznia
A nagykorúvá, fiatal felnőtté vált gyermeket kibocsátó család	• a felnőtté vált gyermek önállósodása befejeződik és - elsősorban érzelmileg - leválik a szüleiről
A magára maradt, még aktív szülők családjá	• ismét egy generációs család jön létre, de más feltételek mentén, mint amikor családot alapítottak • újabb szerepváltások történnek: anyósok, apósok, majd nagyszülők lesznek a magukra maradt felek
Nyugdíjas, inaktív öreg házaspár családjá	• az anyagi korlátok és a fizikai erőnlét csökkenése miatt beszűkülnek a férjnek és a feleségnek az életlehetőségei, melyet sokan negatívan élnek meg • lehetősége nyílik az idős személyeknek megvalósítani azokat a céljaikat, amelyeket munkájuk miatt eddig nem állt módjukban elérni

Ismert azonban egy komplex modell is, ami az individuum Erikson pszichoszociális fejlődést leíró elméletének családi életciklusokkal való párhuzamát tárja elénk (1. ábra).

1. ábra: Erikson pszichoszociális fejlődésnél leírt nyolc szakaszának családi életciklusokkal való összefüggése
(Forrás: Kurimay 2004 nyomán in: Bagdy – Mirnics 2006)

Bader és Pearson (1988) párkapcsolatok fejlődésére vonatkozó modellje - Margaret Mahler tárgykapcsolat elméletét alapul véve - az autonómia és a kötődés iránti igény alapján differenciálja a rendszerben végbemenő folyamatokat:

1. szimbiózis
2. differenciálódás
3. önmeghatározás
4. újraközeledés (Mogyorósi-Révész, é. n.)

Eszerint a szimbiózis időszaka a párkapcsolat kialakulását, a feltétel nélküli elfogadást és a felhőtlen boldogságot jelenti. A megismerkedést követő időszak a lágoló, boldog szerelemmel írható le. A felek a közöttük lévő hasonlóságokra és a közös értékrend kialakítására orientálnak, nagyban igénylik a társukkal való együttléteket. A későbbi nehézségek leküzdéséhez szükséges „aranytartalékok” felhalmozása is ekkor történik meg. Az összemosódás (társhoz való túlzott hasonlóság igénye) és ellenséges függés (dominanciáért folytatott örökös harc) okozhatnak nehézséget a kapcsolatban (Mogyorósi-Révész, é. n.).

A differenciálódás periódusában a pár tagjainak különbözőségére helyeződik a hangsúly és a felmerülő nehézségek, konfliktusok kezelése szerepelnek a fő feladatok között. A nem túl korlátozó

életstílus létrehozatalán túl a mindkét fél számára biztonságot nyújtóélettér kialakítása, a társnál tapasztalt hiányosságok elfogadása válnak fontossá. Kedvező esetben a lezajlott viták a pár kapcsolatának szorosabbra fonódását eredményezik, vagyis hozzájárulnak a személyek közti viszonyrendszer stabilizálásához. A cserbenhagyás (másik fél különbözőségének túlértékelése), valamint az önnön autonómia túlhangsúlyozása, a társ egyéniségének és törekvéseinek semmibe vétele azonban problémákhoz vezethetnek (Mogyorósi-Révész, é. n.).

Az önmeghatározás időszaka a saját identitás és autonómia előtérbe kerülésével jár együtt. Mivel a személyes életcélok centrális szerepe nyilvánul meg, a felek közti kapcsolatban számos nehézség mutatkozhat. A külvilágban betöltött szerepek, feladatok és szociális helyzet fokozott jelentőségre tesznek szert. A munka, karrier és más emberekhez fűződő viszony állnak a pár tagjai által tanúsított figyelem középpontjában. Az intimitás- függőség terén mutatkozó személyek közti fáziskülönbség és a kapcsolat emocionális kiürülése jelenthetnek elsősorban nehézséget (Mogyorósi-Révész, é. n.).

Az újraközeledés fázisa az érzelmi tartalékok újraaktiválását igényli, illetve a kapcsolati úm. balance megtartásával kell, hogy járjon. Az intimitás és bizalom jelentősége megnő. Ekkorra két érett személyiség áll egymás mellett, akik – jó esetben – egymást támogatva, ugyanakkor a másik határait tiszteletben tartva élnek a közös háztartásban. A kölcsönös bizalom hiánya, illetve a pár valamely tagjának korábbi szakaszban való megrekedése okozhatnak problémát (Mogyorósi-Révész, é. n.).

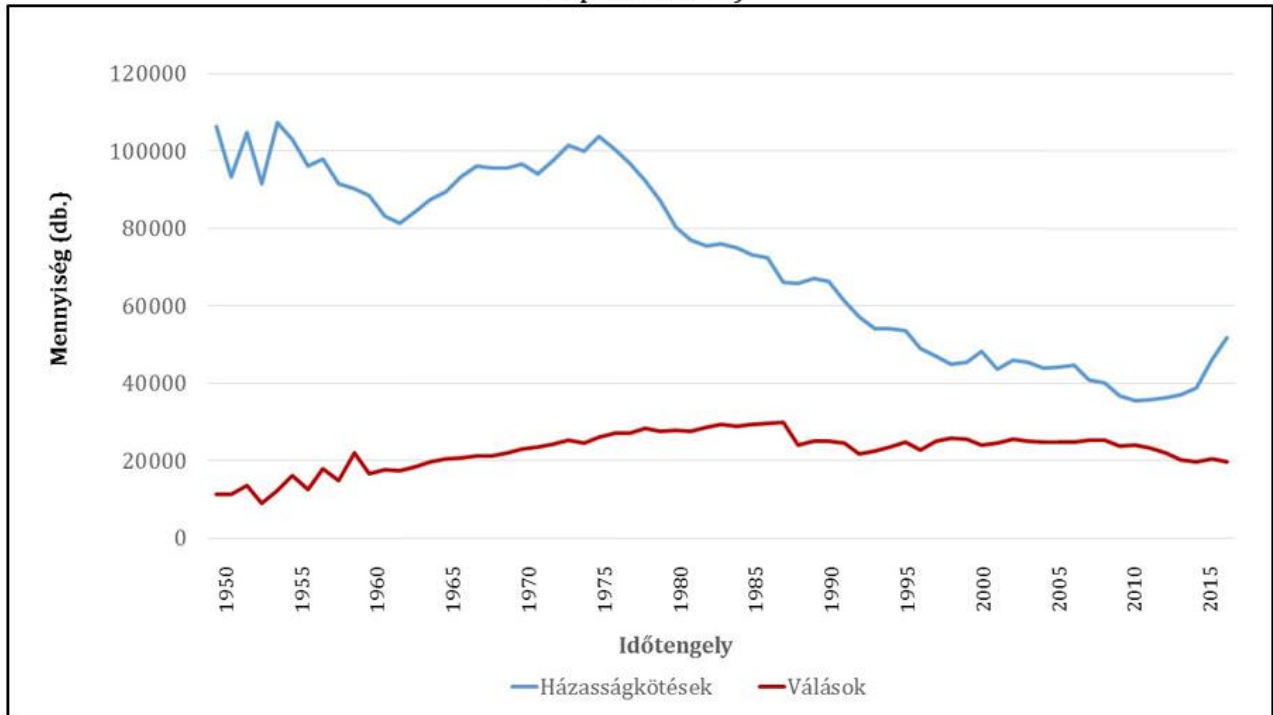
A párkapcsolatban így több ponton merülhetnek fel nehézségek, konfliktusok. Ezek termékeny megoldása azonban jótékonyan hathat a felek közti kapcsolat alakulására. Ha viszont a problémák kezelése nem adekvát módon történik meg, úgy az akár a házasság végét is jelentheti.

Mindezzel összefüggésben Dallos és Procter (2001) még a válás, a válás utáni család, az állásváltogatás és a földrajzi szempontból sarkalatos elköltözések szakaszaival egészítették ki a hagyományos családi életciklusokat. A következő fejezetben a válás, mint a házastársi kapcsolatban támadt feszültségek leküzdésének sikertelensége nyomán bekövetkezett családi állapotváltozást mutatjuk be alaposabban.

3. Kutatásunk relevanciája: a válások hazai gyakorisága és annak folyamata

A fontosabb hazai népmozgalmi események között az elmúlt bő hat évtized adatait figyelembe véve a házasságkötések számának csökkenését és a válások számának tendencia szintű növekedését találjuk. Ha viszont mindössze az elmúlt néhány évre tekintünk vissza, úgy előbbi vonatkozásában növekedést, utóbbit illetően pedig inkább stagnálást tapasztalhatunk (2. ábra). Mindazonáltal a válás-házasság arány rendkívül aggasztó képet nyújt: a 2010-es adatok szerint ugyanis Magyarország – Belgium (71%) és Portugália (68%) – után harmadik helyen áll a házasságkötések válás útján történő megszakítása terén, a maga 67%-os arányszámával (https://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1l%C3%A1si_statistika, 2017. szeptember 4.). A hagyományos családtípussal szemben máskülönben az élettársi kapcsolatok térhódításának idejét éljük, s az EU-tagállamokban a házasság intézményét választók életkora is növekedni látszik. A populáció nagy része 30 éves kor felett köti meg első házasságát. A 2013-as adatok szerint ez a szám a férfiak esetében Lengyelországban a legalacsonyabb (29,5 év) és Svédországban a legmagasabb (35,7 év), míg a nők esetében Romániában a legalacsonyabb (26,3 év) és – a 2011-es adatok szerint – Írországban a legmagasabb (34,3 év). Ezzel párhuzamosan az első gyermek vállalása is több országban, s köztük hazánkban is mind későbbre tolódik (Corselli-Nordblad – Gereoffy 2015).

2. ábra: A házasságkötések és válások számának alakulása 1950-2016. között
(Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001b.html, 2017. szeptember 4.)

De miben is ragadhatjuk meg a válás lényegét? A válás jelensége alkalmával a házasság felbomlásáról van szó, melyet bár tekinthetünk egy jogi aktusnak, valójában mégis egy hosszú folyamatról van szó. Első fázisa a válás gondolata, a második pedig - mint az események fordulópontja - a tényleges különválás. A különböző szakírók a folyamatot eltérő szakaszokon keresztül gondolták el (2. táblázat).

2. táblázat: A válás folyamata a különböző szakírók alapján (Forrás: Bognár – Telkes 1986:17)

	Brown (1976)	Bohannon (1970)	Kessler (1975)	Wiseman (1975)	Weiss (1975)	Frailand – Hozman (1977)	Kessler (1980)
1. Válás első megfontolása		1. Érzelmi válás	1. Kiábrándulás	1. Tagadás	1. Átmenet	1. Tagadás	1. Elhárítás
	↓ Döntés a házasság megtartásáról	2. Jogi válás	2. A házasság fokozatos megromlása	2. Veszteség és depresszió	2. Felépülés	2. Harag	2. Gyász
Döntés a különválásról	↓	3. Gazdasági válás	3. Leválás	3. Harag és ambivalencia		3. Alku	3. Harag
Fizikai elkülönülés	↓	4. Szülői válás	4. Fizikai elkülönülés	4. Az életstílus újraszervezése		4. Depresszió	4. Visszailleszkedés
	↓	5. Társas kapcsolati válás	5. Gyász	5. Elfogadás és új működési szint			
2. Válás	- Érzelmi - Jogi - Szülő-gyermek - Gazdasági - Társas kapcsolati	6. Pszichés válás	6. Második serdülőkor				
			7. Feldolgozás				

4. Egy pozitív erőforrás, avagy a társ szeretetnyelvének ismerete

Akár a házasság intézménye, akár élettársi viszony mellett is döntsön két ember, a kezdetek idején fellángolt szerelem hosszútávon nem elegendő kapcsolatuk optimális működéséhez, fennmaradásához. A közös értékrend, jövőre vonatkozó hasonló elképzelések mellett például a társ és a számára örömforrást jelentő tényezők feltárása, s így szeretetnyelvének ismerete segíthet abban, hogy a felek a mindennapokban is képesek legyenek másik iránti érzelmeik kifejezésére. A „fontos vagy számomra” élménye és kedvesünkkel való megosztása pedig a kapcsolat kihűlésének veheti elejét.

A szeretet kifejezésének azonban több módja is van, s amennyiben a társ nem az általa megszokott és elvárt formában részesül partnerétől, az akár végzetes félreértésekhez vezethet, hiszen azon esetben egyik fél sem érzi elégedettnek magát és kételkedni kezdhet partnere szeretetében. Chapman (2011) a következő szeretetnyelveket különbözteti meg:

1. elismerő szavak
2. minőségi idő
3. ajándékozás
4. szívességek
5. és testi érintés

Az elismerő szavak jelentése – a hízelgéssel szemben – itt köszönetnyilvánítás, bátorítás. Napjainkban háttérbe szorult az, hogy az emberek megdicsérik egymást, ha a másik valamit jól csinált (például elmosogatott, felporszívózott, finomat főzött, befizette a havi számlákat), vagy megköszönik neki a segítségét. Pedig mindenkinek jól esik, ha valamely cselekedetért

megdicsérik, kedves szavakkal illetik (Chapman, 2011).

A minőségi idő alatt a társnak szentelt osztatlan figyelmet, a közös tevékenységet és a gyűjtött, egymással megosztott – a későbbiekben is felidézhető és a nehézségekkel való megküzdésben erőforrást nyújtó - élményeket értjük. Itt tehát nem az idő mennyisége bír alapvető jelentőséggel, sokkal inkább a közös érdeklődés, részvételi szándék és a szeretet kifejezésének teret adó együttléten van a hangsúly (Chapman, 2011).

Az ajándékozás a tárgyi juttatások széles skáláját foglalhatja magában. De vannak helyzetek, amikor az a legértékesebb, ha az ember saját magával ajándékozza meg a szeretett személyt. Neki adja az idejét, mellette van egy fontos helyzetben, válságos pillanatokban vagy éppen örömteli eseményeken. Tehát, ami a legfontosabb az ajándékozással kapcsolatban, hogy a pénz hiánya nem akadályozhatja meg ennek a szeretetnyelvnek a gyakorlását sem (Chapman, 2011).

A szívességek körében olyan tevékenységek sorolhatóak, amelyek révén a másik személy terheit csökkenthetjük (ilyen lehet a fűnyírás, az autó lemosása, a bevásárlás, a gyermek megfürdetése). Azáltal, hogy ilyenkor megkönnyítjük a másik dolgát, azt is kifejezésre juttatathatjuk, hogy tisztába vagyunk vele, neki milyen sok feladata van és ezért olyan munkát is felvállalunk, ami esetleg a hagyományos nemi szerepektől, vagy otthonról hozott mintáinktól eltér. Így ugyanis a feladatok keresztműzésében jelentkező feszültségeket megelőzhetővé válnak (Chapman, 2011).

A testi érintések közé tartozhat egy-egy apró simogatás, ölelés, kézfogás, illetve minden olyan fizikai kontaktus, ahol az egyén számára úm. kézzel fogható partnere szeretete. Hiszen az emberi test minden pontját beborítják az érzékelő receptorok, így bárhova is érkezzen az érintés, felfogjuk azt. Ahogyan pedig csecsemőkorban nélkülözhetetlen egészséges fejlődésünkhöz a testi érintés, ez irányú szükségletünk később, az idő múlásával sem szűnik meg (Chapman, 2011).

5. Kutatási kérdéseink és hipotéziseink

Noha a mai kor embere számára a párkapcsolatban jelentkező problémák a népmesékben ábrázolt témákhoz képest eltérőek lehetnek, azok jellegzetességei jól megfeleltethetőek a történetekben leírt karakterek és kapcsolatuk fejlődésével. Vizsgálatunkban tehát ezen párhuzamok és tanulságaik feltárását tűztük célul, amivel összefüggésben kutatási kérdéseink és hipotéziseink a következőképpen alakultak (3. táblázat):

3. táblázat: Kutatási kérdéseink és hipotéziseink

KUTATÁSI KÉRDÉSEK (KK)	HIPOTÉZISEK (H)
A magyar népmesék által képviselt értékek mennyire érvényesülnek a mai párkapcsolatokban?	H1: A magyar népmesék szilárd értékeket közvetítenek, amelyek a XXI. században is időszerűek, helytállóak és aktuálisak.
Az életciklus váltások okoznak-e nehézséget a pár tagjai számára?	H2: Az életciklus váltások a legtöbb esetben nehézséget okoznak a pár tagjainak.
Mennyiben vannak tisztában a házastársak azzal, hogyan lehet ki egymásnak szeretetüket úgy, hogy az számára örömteli legyen?	H3: A párkapcsolati szakaszok előrehaladtával a partnerek tisztábbá válnak társuk szeretetnyelvével.
Hogyan alakul a felnőttek magyar népmesékhez való viszonya?	H4: A felnőttek többsége szereti a magyar népmeséket.

6. Vizsgálat I.

A vizsgálat tárgya

Az első kutatási kérdés megválaszolásához először a magyar népmesékben foglalt, a párkapcsolatok fennmaradása, sőt kedvező irányba történő alakulása szempontjából jelentős értékeket kellett feltárjuk. Ehhez mind szélesebb palettáról szerettünk volna történeteket válogatni, amelyek a különböző párkapcsolati szakaszban lévő személyek számára egyaránt útmutatásul szolgálhatnak.

Módszerek és eljárás

A tartalomelemzés módszerét alkalmaztuk. Először a Bader és Pearson (1988) által meghatározott szakaszokhoz 3-3-3-3 magyar népmese került kiválasztásra, melyeket azután két független szakértő elolvasta, majd a bennük foglalt és a párkapcsolatok alakulására, a nehézségek megelőzésére vagy hatékony kezelésére vonatkozóan fontosnak ítélt értékeket kigyűjtötte. Amennyiben valamilyen érték nyilvánvaló hiánya volt az, ami feszültséget, kisebb vagy nagyobb konfliktust okozott a mesebeli párok tagjai között, úgy azokat is számításba vettük (Vizsgálat I.). Az így összeállított listán szereplő tételekből végül azokat tartottuk meg és vittük tovább (Vizsgálat II.), amelyek tekintetében a kódolók között legalább 90%-os egyetértés mutatkozott. A párkapcsolati szakaszokhoz választott népmesék a következők voltak (4. táblázat):

4. táblázat: Bader és Pearson (1988) párkapcsolatokkal összefüggésben alkotott modelljéhez választott mesék

Szimbiózis	Differenciálódás	Önmeghatározás	Újraközeledés
1. Tündérszép Ilona és Árgyélus	1. Ilók és Mihók	1. A gulyás leánya	1. A molnár fia meg a vízitündér
2. A halálos tánc	2. A királykisasszony cipője	2. A székely asszony	2. Katyika meg Matyika
3. A só	3. A tojás meg a gyémánt	3. Az állatok nyelvén tudó juhász	3. Az öreg halász és nagyravágyó felesége

7. Eredmények I.

A két független szakértő által kiemelt értékek a következők voltak: kitartás, tisztelet, figyelem, türelem, hűség, kompromisszumkészség, elfogadás, önzetlenség, közös értékrend, ígéret megőrzése és nyílt kommunikáció. Ezek forrását egy-egy példával a következőkben tesszük szemléletesebbé (5. táblázat).

5. táblázat: A magyar népmesékben foglalt értékek forrása, illusztrációja

Érték	Mese	Példa (tartalom/idézet)
Kitartás	2.	„táncolt tovább a szegény jobbágy legény a jegybéi mátkájával” (mert nem akarja elhagyni)
	6.	„A lány (királyné) visszatért a palotába, de már csak konyhalánynak vették fel.”
	11.	Hogy Matyi nem hagyja el Katyit
Tisztelet	4.	tisztelet HIÁNYA – Hol van Ilók, fiam? – „Odalenn, megkecskésedett, édes anyókám.” (menyasszony ezért elment)
Figyelem	6.	figyelem HIÁNYA: a királynő eléje jött, de nem volt rajta az ékszer, ezért a férje nem ismerte meg.
Türelem	1.	„Másnap is úgy történt, harmadnap is.” (hogyan Árgyélus elaludt)
	4.	Mihók folyamatos hibázásának elfogadása.
	10.	„Avval a menyecske visszament a tó partjára. Várta, várta...”
	11.	Katyika butaságai
Hűség	1.	„Már találtam is. Tündérszép Ilona lesz a feleségem.”
	2.	„Nem való nekem vár, az a sok föld, tenger sok kincs... Ha elhagynám ezekért jegybéi mátkámat... az Isten.”
promisszumkésztség	5.	„Aztán akart, nem akart koldus ruhába öltözött a kevély királykisasszony”
	8.	HIÁNYA - nem széna az, hanem szalma
Elfogadás	3.	„Megtetszett a királyfinak a királykisasszony, mert akármilyen rongyos volt, akármilyen piszkos...”
	4.	ruhája, szép volt, kellemetes volt az arca. „
	7.	Öreg király meghívása „Kibékítik nagy bajjal”
	11.	„Nem bánom én, akárki leánya vagy, feleségem léssz te.” Hogy Matyi nem hagyja el Katyit
Önzetlenség	7.	„Te biz úgy (kerültél ide), lelkem uram, hogy azt mondtad vihetem, ami nekem a legkedvesebb.”
Közös értékrend	3.	só szeretete
	12.	HIÁNYA - mást akarnak, feleség túl sokat kíván
Értékek megtartása	5.	„Eltaláltad, te koldusember, s én szavamat meg nem másolom: feleséged vagyok ez órától fogva.”
Értékek kommunikáció	7.	szabályok lefektetése – „szívemnek való vagy, de sose szólj ellenem”
	9.	HIÁNYA - férj titka akár végzetes is lehetett volna
	11.	HIÁNYA – 'legyen gondod az ajtóra' (félreértés)

8. Vizsgálat II.

Résztevők

A vizsgálatban 120 fő, azaz 60 pár vett részt. Az egyes alminták, melyek a gyermekek életkora szerint lettek kialakítva, 15 párt (N=30 fő) foglaltak magukba (6. táblázat).

6. táblázat: Az egyes alminták bemutatása

	1. almintá	2. almintá	3. almintá	4. almintá
	Szimbiózis fázisa	Differenciálódás fázisa	Önmeghatározás fázisa	Újraközeledés fázisa
Nők életkora	20-35 év (M=26,07, SD=4,79)	28-45 év (M=37,6, SD=5,55)	36-54 év (M=44,73, SD=6,62)	54-85 év (M=61,73, SD=11,11)
Férfiak életkora	21-46 év (M=29,87, SD=7,56)	29-48 év (M=40,47, SD=5,36)	42-58 év (M=48,93, SD=5,05)	55-85 év (M=63,27, SD=10,52)
Házasságban töltött évek	0,5-6 év (M=2,87, SD=2,03)	3-18 év (M=10,13, SD=4,33)	10-31 év (M=22,67, SD=3,94)	32-60 év (M=39,53, SD=11,14)
Gyermekek életkora	–	1-12 év (M=7, SD=3,88)	10-25 év (M=19,45, SD=4,16)	25-58 év (M=43,02, SD=9,89)

Módszerek

Saját összeállítású kérdőív került felhasználásra, ami egyfelől a magyar népmesékben szereplő és kiválasztásra került értékek vizsgálati személyek számára megnyilvánuló jelentőségét, másfelől a párok tagjainak szeretetnyelvét, egyes párkapcsolati szakaszokban megélt nehézségeit és magyar népmesék iránti nyitottságát volt hivatott feltárni.

A magyar népmesékben szereplő értékek vélt jelentőségét a vizsgálati személyeknek (párok női és férfi tagjának) 5-fokú Likert skálán kellett értékelni (ahol 1: egyáltalán nem fontos, 2: nem fontos, 3: fontos is meg nem is, 4: fontos, 5: nagyon fontos jelentéssel bírt).

A párok tagjainak egymás szeretetnyelvére vonatkozó ismereteit úgy mértük, hogy 5-fokú Likert skálával egyfelől feltártuk, hogy a különböző szeretetnyelvek társ általi kifejezését például mennyire érzi az adott pár női tagja, másfelől mit gondol, hogy társa melyik szeretetnyelvre a leginkább fogékony (ahol 1: egyáltalán nem érzem/érzi, 2: nem érzem/érzi, 3: érzem/érzi is meg nem is, 4: érzem/érzi, 5: nagyon érzem/érzi jelentéssel bírt). Ezt követően a pár két tagja által skálán adott válaszainak értéke közti eltérés mutatta meg, hogy a párok tagjai mennyire ismerik egymás szeretetnyelvét.

A szakirodalomból vett párkapcsolati nehézségek különböző életszakaszokban való jelenléte és intenzitása úgy került felmérésre, hogy a vizsgálati személyek először a megadott listából a számukra legnagyobb gondot okozó problémakört kellett, hogy megjelöljék, majd – a mind árnyaltabb válaszadás érdekében – 7-fokú Likert skálán értékelniük kellett a választott tétel nehézségének fokát (itt csupán a két szélső érték jelentését rögzítettük ld. 1: kicsit nehéz volt és 7: életem legnehezebb helyzete).

Végül a magyar népmesék iránti nyitottságot, attitűdöket is egy 7-fokú Likert skálán tettük mérhetővé (ez esetben szintén csak a szélső értékeket definiáltuk ld. 1: egyáltalán nem szeretem és 7: nagyon szeretem).

Eljárás

Az adatfelvétel online formában történt, hozzáférés alapú mintaválasztással és hólabda módszerrel. A statisztikai elemzést az SPSS 15.0 Windows Evaluation Version program szoftverrel

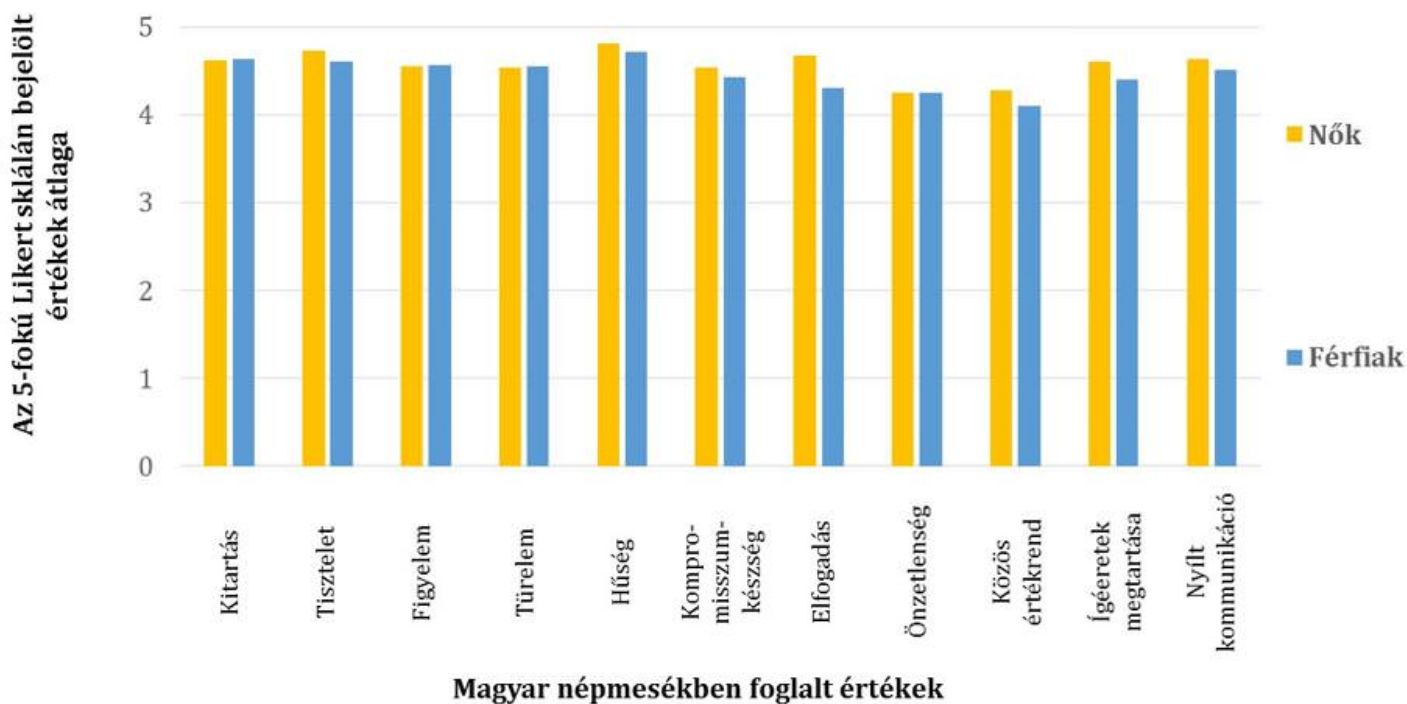
végeztük el.

9. Eredmények II.

A magyar népmesékben foglalt értékek jelentősége a párok életében

A különböző párkapcsolati szakaszban (szimbiózis, differenciálódás, önmeghatározás és újraközeledés) lévő vizsgálati személyek alkotta négy almintá relációjában a népmesékben foglalt értékek jelentőségének megítélése a varianciaanalízis szerinthasonlóan alakult. A magyar népmesékben foglalt értékek szerepe napjaink párkapcsolataiban is úgy tűnik, hogy jelentős. Ezt az is bizonyítja, hogy a párok minden érték jelentőségét kapcsolatuk szempontjából összességében legalább 4-es számmal értékelték az 5-fokú Likert skálán. A független mintás t-próba alapján – bár néhány esetben a nők magasabb pontszámot jelöltek meg az alkalmazott skálán - nemi különbségek sem igazolódtak. A nők és férfiak körében is a hűség, a tisztelet és a kitartás voltak a leginkább fontosak (3. ábra, 7. táblázat).

3. ábra: A népmesék értékeinek fontossága napjainkban

7. táblázat: A népmesék értékeinek fontosságával összefüggésben kapott adatok

		Magyar népmesékben foglalt értékek										
		Kitartás	Tisztelet	Figyelem	Türelem	Hűség	Kompro- misszum- késztség	Elfogadás	Önzetlenség	Közös értékrend	Ígéretek megtartása	Nyílt kommunikáció
Nemek	Nők	4,62	4,73	4,55	4,53	4,82	4,53	4,68	4,25	4,28	4,60	4,63
	Férfiak	4,63	4,60	4,57	4,55	4,72	4,43	4,30	4,25	4,10	4,40	4,52

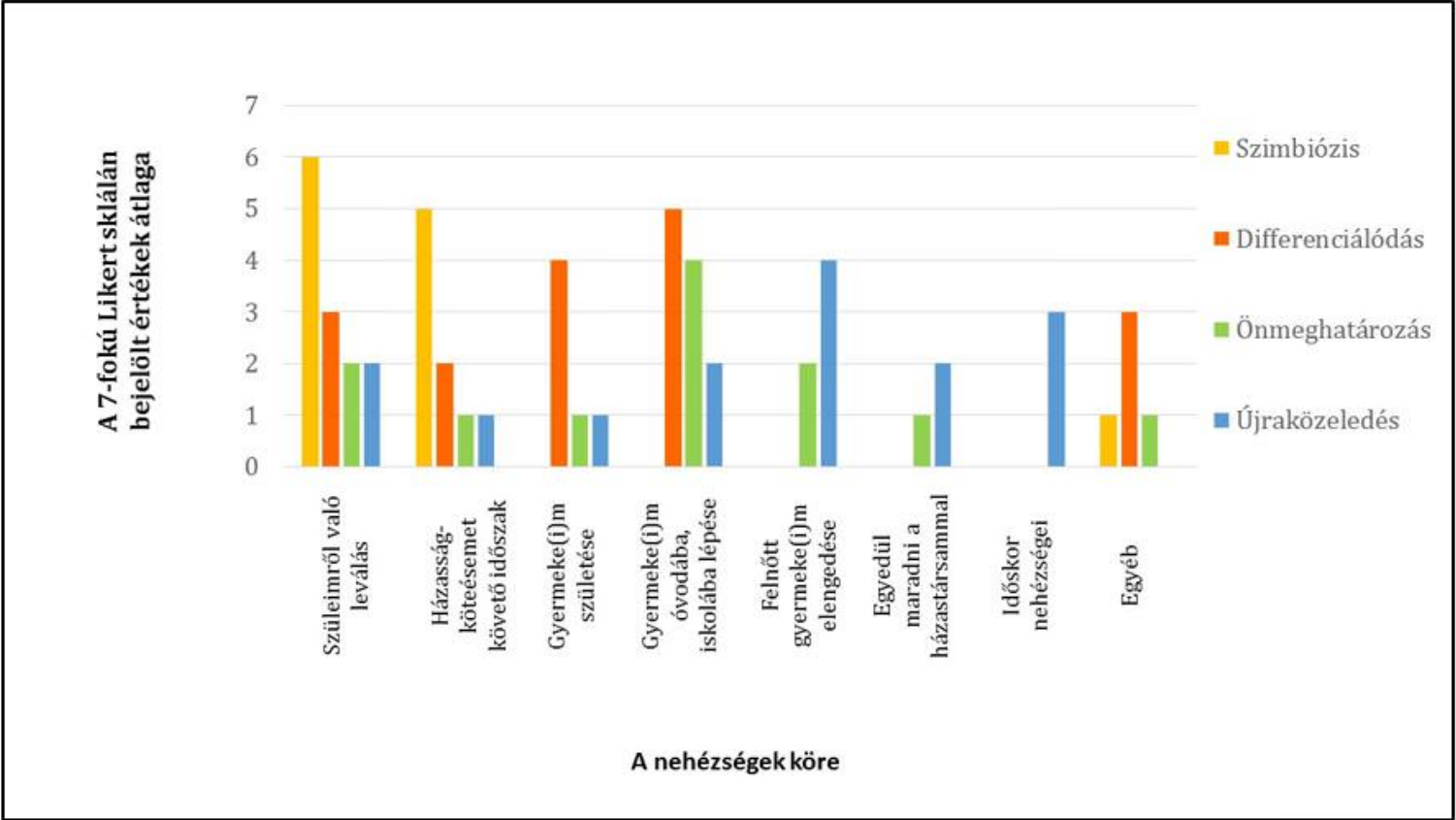
A párkapcsolati nehézségek alakulása az életút során

Az egyes párkapcsolati szakaszokban mutatkozó nehézségek szintjének alakulását – a 7-fokú Likert skálán adott válaszok nyomán - varianciaanalízissel hasonlítottuk össze. Ez alapján elmondható, hogy a vizsgálati személyek által megjelölt nehézségek összesített mértéke a négy párkapcsolati ciklusban szignifikánsan különbözött ($F(3,116)=2,710$, $p=0,048$). Noha az a szimbiózis fázisában lévő párok esetében bizonyult a legalacsonyabbnak, mégis az ebben a párkapcsolati periódusban lévő vizsgálati személyek fejezték ki a megjelölt problémák kapcsán, hogy az különösen nehéz számukra. Az egymintás t-próba ugyanis a 7-fokú Likert skála 4-es középértékéhez viszonyítva a szimbiózis időszakát élő pároknál mutatkozott szignifikánsnak ($t(29)=-2,217$, $p=0,035$).

Az életciklus váltások kapcsán megnyilvánuló nehézségek elsősorban az adott szakaszra jellemző kihívásokat tükrözték vissza. Ennek megfelelően a szimbiózis fázisban a szülőkről való leválás és a házasságkötéssel összefüggésben felmerülő problémák, a differenciálódás ciklusában a gyermek(ek) születése és(azok) intézményi nevelésbe kerülése, az önmeghatározás szakaszában is főként ez utóbbi történés, míg az újraközeledés fázisában a felnőtt gyermek(ek) elengedése és az időskor nehézségei bizonyultak a leginkább problematikusnak. Tehát a vizsgálati személyek a 7-fokú Likert skálán ezekre adták a legmagasabb pontszámot.

Figyelemreméltó, hogy az önmeghatározás ciklusában járó párok esetében is megjelent a szülőkről való leválás nehézsége, melyben az idősödő (még lehet, hogy betegséggel is küzdő) generáció elmúlása felett érzett fájdalom, a rájuk való odafigyelésben és/vagy gondozásukban rejlő nehézségek és végső soron (haláluk esetén) az elengedésük kapcsán megélt szomorúság egyaránt benne foglaltathatnak. Mindezzel párhuzamosan a kiüresedő fészek és a felnőtté vált gyermek(ek) útnak engedése, az önálló útjukon való helytállásuk és boldogulásuk felett érzett aggodalom is ebben a szakaszban kerültek előtérbe (4. ábra, 8. táblázat).

4. ábra: Az életciklus váltások kapcsán jelentkező nehézségek alakulása az egyes almintákon

8. táblázat: Az életciklus váltások kapcsán jelentkező nehézségek alakulását mutató adatok

		A nehézségek köre							
		Szüleimről való leválás	Házasságkötésemet követő időszak	Gyermeke(i) születése	Gyermeke(i)m óvodába, iskolába lépése	Felnőtt gyermeke(i)m elengedése	Egyedül maradni a házastársammal	Időskor nehézségei	Egyéb
Párkapcsolati szakaszok	Szimbiózis	6	5	-	-	-	-	-	1
	Differenciálódás	3	2	4	5	-	-	-	3
	Önmeghatározás	2	1	1	4	2	1	-	1
	Újraközeledés	2	1	1	2	4	2	3	-

Az „Egyéb” kategóriával összefüggésben a párok tagjai a szimbíózis időszakában a közös időbeosztást, a házépítést és az anyagi nehézségeket, a differenciálódás periódusában a

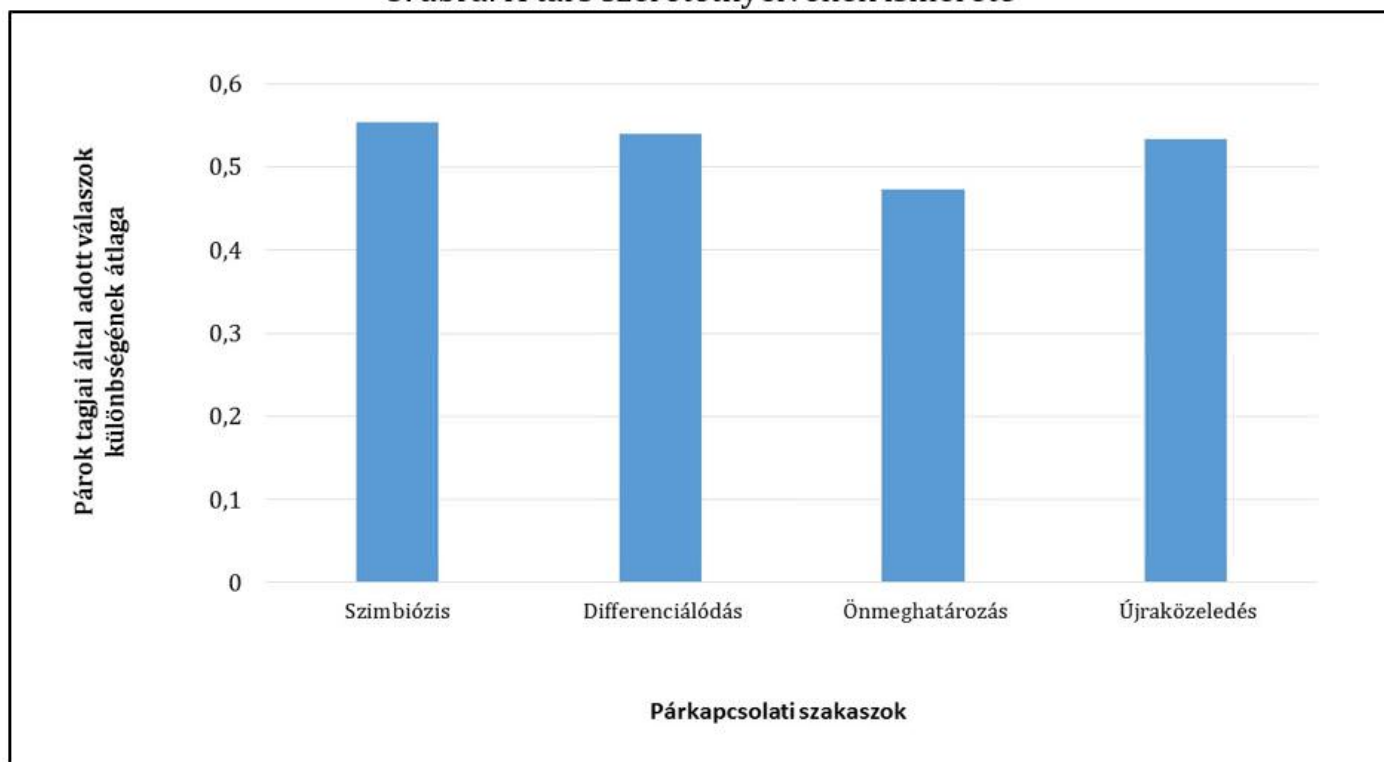
mindennapi feladatok kapcsán keletkező feszültségeket, a társ szülők általi elfogadását, az együtt töltött idő korlátozottságát és a betegségeket, az önmeghatározás fázisában a beteg anyóssal történő együttlakást, a másik elfogadását és a különbségből adódó problémákat, az újraközeledés szakaszában pedig az anyagi biztonság megteremtését, az anya halálát és az építkezést nevezték meg.

A társ szeretetnyelvének ismerete

A szeretetnyelvek jelentősége a varianciaanalízis eredményei alapján nagyon hasonlóan alakult az egyes párkapcsolati szakaszokban, hiszen szignifikáns különbség nem adódott azok relációjában. A vizsgálati személyek a szeretetnyelvek közül a testi érintést preferálták, majd a minőségi időről, szívességekről, elismerő szavakról, s végül az ajándékozásról vélték úgy, hogy az leginkább alkalmas és vonzó kifejezése társuk szeretetének. A másíknak tulajdonított szeretetnyelvet illető preferencia ezzel azonos képest mutatott.

A társ szeretetnyelvének ismerete vonatkozásában az önmeghatározás szakaszáig tendenciális növekedés volt megfigyelhető, melyet követően az újraközeledés szakaszában mind több eltérés mutatkozott (5. ábra, 9. táblázat).

5. ábra: A társ szeretetnyelvének ismerete

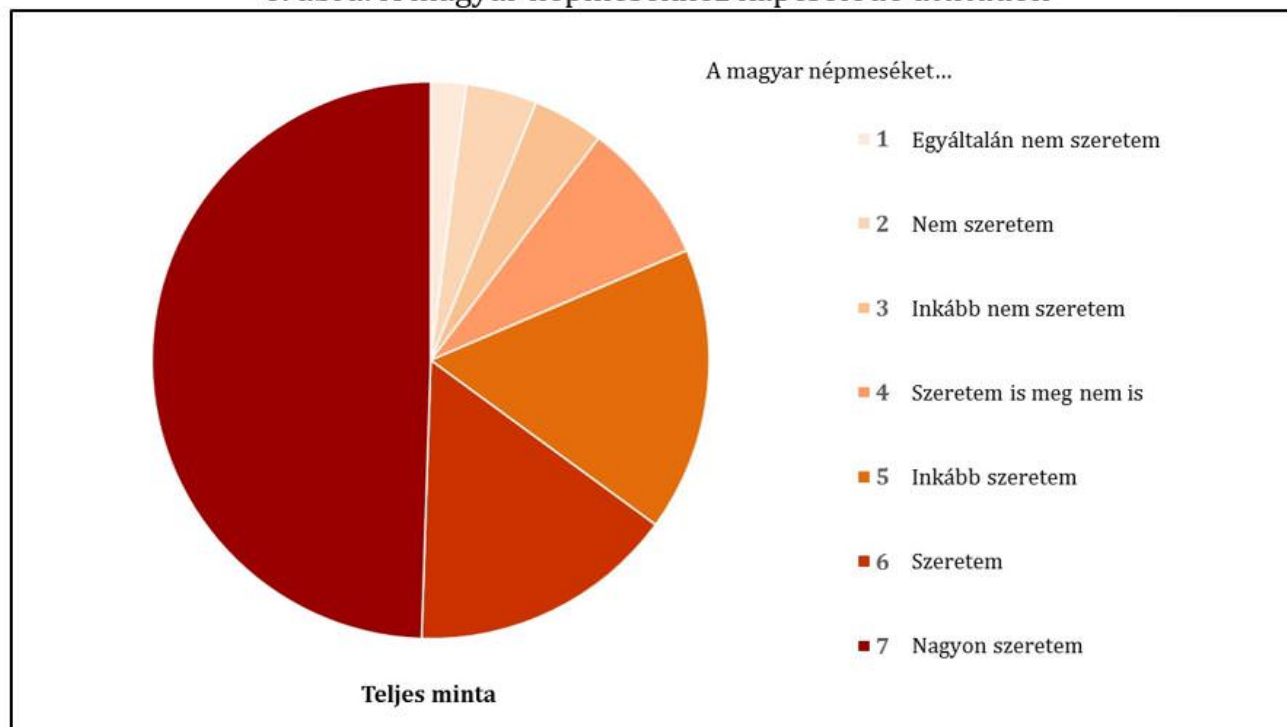
9. táblázat: A társ szeretetnyelvének ismeretéhez kapcsolódó adatok

	Párkapcsolati szakaszok			
	Szimbiózis	Differenciálódás	Önmeghatározás	Újraközeledés
Pár tagjai által adott válaszok különbségének átlaga	0,553333	0,54	0,473333	0,533333

A magyar népmesékhez kapcsolódó attitűdök

A magyar népmesék szeretetére nézve az egyes párkapcsolati szakaszokban lévő személyek között a varianciánálízis, illetve a férfiak és nők között a független mintás t-próba szignifikáns eltérést nem igazolt. A vizsgálati személyek 49%-a a magyar népmesékről úgy nyilatkozott, hogy azokat nagyon szereti, de a kérdőívet kitöltők körében további 15% („szeretem”), illetve 16% („inkább szeretem”) is pozitív attitűdöt mutatott. A megkérdezettek 8%-a semleges választ adott, míg 4% az „inkább nem szeretem” és 4% a „nem szeretem” válasz mellett döntött. Mindössze 2% fejezte ki válaszaiban, hogy egyáltalán nem szereti a magyar népmeséket (6. ábra, 10. táblázat).

6. ábra: A magyar népmesékhez kapcsolódó attitűdök

10. táblázat: A magyar népmesékhez kapcsolódó attitűdök alakulása a teljes mintán

	Skála értékei és jelentésük						
	1: Egyáltalán nem szeretem	2: Nem szeretem	3: Inkább nem szeretem	4: Szeretem is meg nem is	5: Inkább szeretem	6: Szeretem	7: Nagyon szeretem
Teljes mintán adott válaszok aránya (%)	2	5	5	8	16	15	49

10. Összegzés, konklúzió

Kutatásunk célja a hazai, párkapcsolatban élő emberek életútja során adódó nehézségeinek feltárása volt, a népmesék világának tükrében. Néhány vonatkozó fejlődési modell áttekintését követően az azokkal összefüggésben felmerülő nehézségekről, valamint a lehetséges erőforrások közül a szeretetnyelvekről és azok jelentőségéről adtunk képet. Emellett a magyar népmesék évszázadok óta fennmaradt értékeire orientálva azok mai kor embere számára megragadható üzenetét tártuk az olvasó elé. Mindezek nyomán tanulmányunkban két vizsgálatunkról számoltunk be. Egyfelől 12 magyar népmeséből a párkapcsolati nehézségek áthidalása, azzal történő megküzdés szempontjából releváns értékeket gyűjtöttük össze, másfelől különböző párkapcsolati ciklusban lévő személyek így kiemelt 11 elemhez való viszonyát tártuk fel. Továbbá munkánk ezen második felében még a párok társuk szeretetnyelve felőli ismereteit, az egyes párkapcsolati szakaszokban megélt nehézségeit is tekintettük. Végezetül pedig a vizsgálatba vont személyek magyar népmesék iránti attitűdjeit vizsgáltuk. Eredményeink rámutattak, hogy a magyar népmesékben leírt értékek napjainkban is fontosak, vagyis első hipotézisünk igazolást nyert. Az egyes életszakaszokhoz fűződő kihívások nehézségként való megélése azonban eltérőnek bizonyult a különböző párkapcsolati szakaszokban. Eredményeink alapján úgy tűnik, hogy azok elsősorban a szimbiózis periódusában jelentenek kifejezettebb nehézséget a vizsgálati személyek számára. Ezért második hipotézisünk csak részben nyert igazolást. A társ szeretetnyelvére nézve a párkapcsolati életciklusok egymásutánja a harmadik szakaszig (önmeghatározás) növekvő ismeretekről vallott, míg az utolsó periódusra (újraközeledés) hanyatlás volt tapasztalható. Harmadik hipotézisünk ezért szintén csak részben nyert igazolást. A felnőttek magyar népmesékhez való viszonya pozitívan alakult. A válaszadók 80%-a ugyanis szeretetét fejezte ki a műfajjal szemben. Negyedik hipotézisünk ezért igazolást nyert. Ezen utóbbi tényre, mint lehetőségre tekintve pedig kíváncsiak tartjuk egyfelől a népmesék mind szélesebb körben való ismertségének növelését, másfelől pedig azok párkapcsolati nehézségek kapcsán való terápiás felhasználásának megfontolását.

Felhasznált irodalom:

- Antalfai Márta (2011): A női lélek útja mondákban és mesékben. Budapest, Wesley János Lelkésképző Főiskola
- Bader, E. – Pearson, P. T. (1988): In Quest of the Mythical Mate. A Developmental Approach to Diagnosis and Treatment in Couples Therapy. Abingdon, Routledge
- Bagdy Emőke – Mirnics Zsuzsanna (2006): Professzionális felkészülés a pár és család megismerésére. In: Bagdy Emőke – Baktay Gizella – Mirnics Zsuzsanna (szerk.): Pár- és családi kapcsolatok vizsgálata. Budapest, Bölcsész Konzorcium Elérhető: <http://www.webcreator.hu/tankonyv/>, letöltés ideje: 2017. szeptember 4.
- Barnes, G. G. (2004): Család, terápia és gondozás. Családterápiás olvasókönyv sorozat 2. Budapest, Animula Kiadó
- Bognár Gábor – Telkes József (1986): A válás lélektana. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó
- Boldizsár Ildikó (2010): Meseterápia, Mesék a gyógyításban és a mindennapokban. Budapest, Magvető Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft.
- Chapman, G. (2011): Egymásra hangolva. Öt szeretetnyelv a házasságban. Budapest, Harmat Kiadó
- Cole, M. – Cole, S. R. (2006): Fejlődéslélektan. Budapest, Osiris Tankönyvkiadó
- Corselli-Nordblad, L. – Gereoffy, A. (2015): Marriage and birthstatistics - newways of livingtogether in the EU. Eurostat Statistics Explained. Elérhető: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriage_and_birth_statistics_-_new_ways_of_living_together_in_the_EU, letöltés ideje: 2017. szeptember 4.
- Dallos R. – Procter H. (2001): A családi folyamatok interakcionális szemlélete. In: Bíró Sándor – Komlósi Piroska (szerk.): Családterápiás olvasókönyv. Budapest, Animula Kiadó, 7-52. p.
- Haley, J. (2001): Családterápiás olvasókönyv. Budapest, Animula Kiadó
- Komlósi Piroska (1995a): A családi életre nevelés feladatai és nehézségei az egyes életkorokban. In: Komlósi Sándor (szerk.): Családi életre nevelés. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 97-162. p.
- Komlósi Sándor (1995b): Alapvető ismeretek a családról. In: Komlósi Sándor (szerk.): Családi életre nevelés. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 15-92. p.
- Kovács Nóra – Kékes Szabó Marietta (2016): Családkép és családdideál napjainkban, avagy kisiskolások és pubertáskorú fiatalok vélekedései a családról. In: Iskolakultúra. 16. évf. 1. szám. 25-46. p.
- Központi Statisztikai Hivatal: Népesség, népmozgalom (1900-). Elérhető: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001b.html, letöltés ideje: 2017. szeptember 4.
- Kurimay Tamás (2004, szerk.): Családterápia és családkonzultáció. Európai távoktatási tankönyv. Budapest, Coincidencia Kiadó
- Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (2016): Gyermeklélektan. Budapest, Libri Könyvkiadó Kft.
- Minuchin, S. (2005): Családok és családterápia. Családterápiás sorozat 15. Budapest, Animula Kiadó
- Mogyorósy-Révész Zsuzsanna (é. n.): A párkapcsolatok fejlődése. Elérhető: <http://www.metamorfozismuhely.hu/page17parkapcs.html>, letöltés ideje: 2017. szeptember 5.
- Novák Éva (2009): A családról mindenkinek. Szeged, JATEpress

- Pressing Lajos (2009): Szellemi tanítások a magyar népmesékben I. Az égisz fa. Nyíregyháza, Pilis-Print Kiadó
- Válsági statisztika. In: Wikipédia. A szabad enciklopédia. Elérhető: https://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1ls%C3%A1gi_statisztika, letöltés ideje: 2017. szeptember 4.